

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра інформатики, кінезіології та кіберспорту

Свістельник І. Р.

ЛЕКЦІЯ № 4

**Інформаційно-пошукові системи. Інформаційна етика, авторське право,
академічна доброчесність, плагіат**

з навчальної дисципліни

**„ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА
ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ”**
галузь знань 07 „Управління та адміністрування”
спеціальність 073 „Менеджмент”
рівень вищої освіти – бакалавр
факультет туризму

ТЕМА. Інформаційно-пошукові системи. Інформаційна етика, авторське право, академічна доброчесність, плагіат

План

1. Інформаційно-пошукові системи.
2. Інформаційна етика, авторське право.
3. Академічна доброчесність, плагіат

Інформаційно-пошукові системи є основним засобом для вирішення завдань інформаційного забезпечення різних видів діяльності та найбільш розвинутою галуззю технологій, зокрема сучасних.

Інформаційна система – це організована сукупність допоміжних засобів, програмно-технічних, технологічних процесів та певних груп осіб, які забезпечують відбір, накопичення, опрацювання, систематизацію інформаційних ресурсів у певній предметній галузі, а також пошук і надання інформації, необхідної для забезпечення інформаційних потреб користувачів.

Інформаційно-пошукова система, або система організації інформації, створена для опрацювання значних обсягів інформації. У час інформатизації та комп'ютеризації інформаційні ресурси є такими ж ресурсами, як економічні та матеріальні. В інформаційно-пошуковій системі головну роль відіграють інформаційні джерела (документи та файли), які надають повну та своєчасну інформацію для керування певною ланкою суспільства.

До інформаційно-пошукових систем (ІПС) належать карткові каталоги та картотеки (інформаційно-пошуковий або довідково-пошуковий апарат бібліотек) та електронні інформаційно-пошукові системи мережі інтернет, кожна з яких має характерні особливості і працює у певному інформаційному напрямку. Для обох типів ІПС характерне *накопичення інформації, відбір інформації, її оцінка, фіксація, систематизація, предметизація, пошук, надання та збереження*. Завдяки інформаційно-пошуковим системам можна знайти необхідну інформацію як у звичайному документальному вигляді, так і в електронному форматі з можливістю читати, переглядати і завантажувати (скачувати).

Кожна інформаційна система має певну структуру і формується за *організаційно-функціональною, технічною і програмною особливістю*. Організаційно-функціональна структура описує зовнішню будову інформаційної системи: склад, розміщення, елементи. Складається із збирання, опрацювання та подання даних; каналів зв'язку, накопичення інформаційних потоків і їх використання. Структурними одиницями є вхідні повідомлення джерел і запити користувачів. Основою функціональної структури є технологічні операції перетворення інформації.

Технічна структура описує внутрішній склад інформаційної системи – її технічне забезпечення (технологічні комплекси, комп'ютерна техніка, локально пов'язані комп'ютери тощо). Її основу утворюють програми, що реалізують функції перетворення інформації. Структурними одиницями інформації є повідомлення, бази даних.

Програмна структура визначає реалізацію інформаційної системи. Елементами її структури є програмне забезпечення, структурними одиницями – записи, поля, символи та мови програмування.

Сучасні інформаційні системи класифікують за сферою діяльності (*державні, територіальні, галузеві*); за рівнем автоматизації процесів (*інформаційно-пошукові, інформаційно-довідкові, інформаційно-керівні*); за ступенем обробки інформації (*централізовані та колективного користування (мережа)*); за ступенем інтеграції (*багаторівневі*); за типом (*фактографічні, документальні*).

Інформаційна система має конкретне функціональне призначення, її завдання спрямоване на задоволення інформаційних запитів, вона є елементом технічного і програмного оснащення, необхідного для уведення і надання даних відповідно до інформаційних запитів. Ефективність надання інформації користувачу буде залежати від якості створення і функціонування інформаційної системи. Інформаційна система забезпечує необхідною інформацією, вона вирішує завдання відбору, накопичення, збереження та надання інформації.

Для пошуку необхідної інформації в мережі інтернет створені спеціальні засоби пошуку, які мають характерні особливості і працюють у певному інформаційному напрямку.

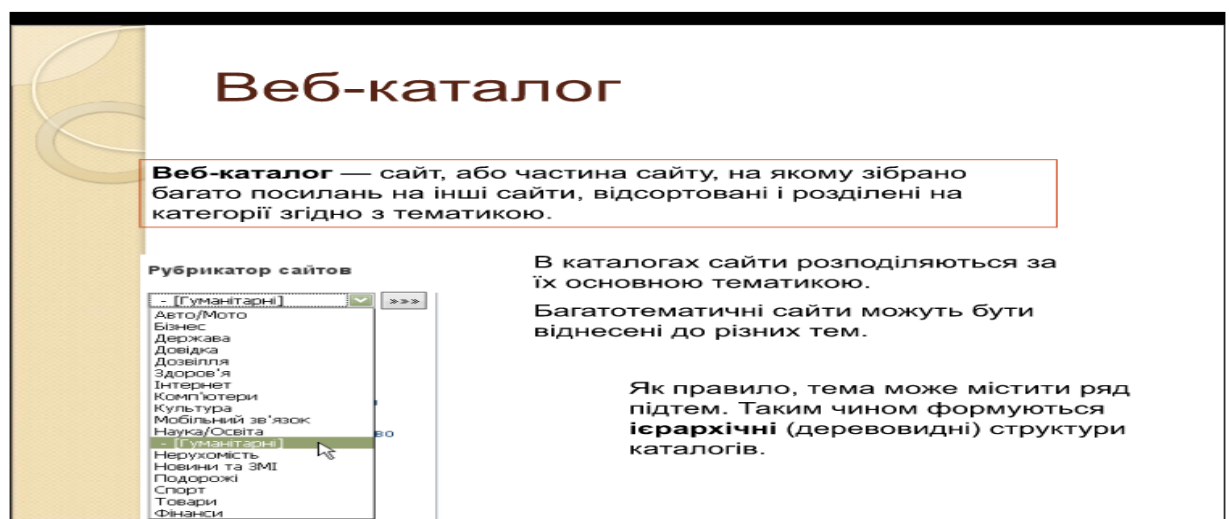
Одні системи ведуть пошук за словами і словоформами, інші – за фрагментами тексту, ще інші – за доменними іменами URL (Юніверсал Ресурс Локатор – адреса інформаційного ресурсу (домен – це власне символічне ім'я), а також за типами файлів, за датами тощо.

Пошукові системи поділяють на декілька типів: *документальні, фактографічні та гіпертекстові*. *Документальні інформаційно-пошукові системи* здійснюють пошук за бібліографічними критеріями. Основною одиницею є бібліографічний опис першоджерела. Основним змістом – текст. Інформаційний запит до документальної інформаційно-пошукової системи формується завдяки процесу *індексування*, який характеризує пошуковий документ. *Індексування* є кодовим позначенням об'єкта пошуку відповідно до інформаційно-пошукової мови.

Фактографічні інформаційно-пошукові системи дозволяють здійснювати пошук за фактичними відомостями (історичні дати, спортивні події тощо).

Гіпертекстові ПС надають користувачеві не лише відомості про документ, а й можливість переглянути його вміст. Одним із способів збереження гіпертекстового документа є вебкаталог.

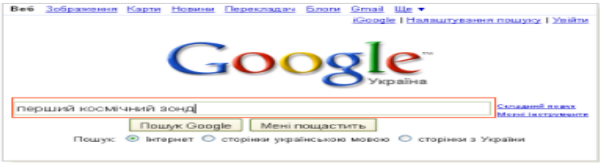

Перевагами вебкаталогів є те, що покликання на сайти в них впорядковані за темами, що дає можливість легко звузити область пошуку сайту, який може містити потрібну інформацію. Недоліками – вебкаталоги знаходять сайт, який може містити потрібну інформацію, але не саму інформацію.

Пошукові функції ПС дозволяють швидко й точно знайти необхідну інформацію, оскільки карткова (каталоги бібліотек) інформаційно-пошукова система формується за алфавітом, систематизацією та предметизацією; електронна дозволяє знайти інформацію за допомогою комп'ютера та уведених до нього слів. Інформація, отримана за допомогою комп'ютера, є значно ширшою, ніж отримана за допомогою карткового каталогу бібліотеки: результатом пошуку за словами є велика кількість файлів, які містять хоча б одне з уведених в умови пошуку слів або всі слова одночасно, або слова у реченні.

Формулювання запиту та одержання результатів

Запитом в пошуковій системі є слово або група слів, які вводяться у поле введення запиту на веб-сторінці пошукової системи, і які використовуються пошуковою машиною для знаходження записів у її базі даних інтернет-документів, що містять ці слова.

текст запиту

Поле введення запиту

Особливості карткових та електронних інформаційно-пошукових систем полягають у тому, що пошуковий процес проходить декілька стадій: необхідно сформулювати інформаційний запит, здійснити інформаційний пошук, оглянути результати. Переваги електронних ПС над картковими є очевидними, їхні можливості значно перевищують карткові інформаційно-пошукові системи: вони прості у використанні, швидко знаходять інформацію, здійснюють точний пошук, постійно збільшують кількість інформаційних ресурсів. Але разом з тим вони мають низку недоліків, зокрема подають одразу багато покликань на інформацію, яка не завжди відповідає інформаційному запиту користувача; методи індексування можуть бути непов'язаними зі змістом інформації.

Інформаційна етика, авторське право, академічна доброчесність, плагіат.

Інтернет-технології дозволяють завантажувати, зберігати, поширювати різні види інформації, в тому числі й об'єкти, які охороняються авторським правом. Тому під час скачування та використання інформації з мережі інтернет необхідно дотримуватися інформаційної етики, авторського права та академічної доброчесності.

Інформаційна етика – це моральна поведінка користувача, який використовує інформаційні технології. Вже зараз інформаційні технології зачіпають фундаментальні права людини, торкаючись авторських прав,

інтелектуальної свободи і безпеки. Інформаційна етика розглядає проблеми власності, доступу, недоторканності і безпеки інформації.

Згідно із Законом "Про інформацію"(1992, нова редакція 27.07.2023), передбачено, що інформація може виступати **як товар, продукція і послуги**.

Підставами для виникнення права власності на інформацію є:

- створення інформації і представлення її за власний рахунок;
- договір на створення інформації;
- договір, що містить умови переходу права власності на інформацію до іншої особи. Власник інформації має право призначити особу, яка здійснює володіння, використання і розпорядження інформацією, і визначити правила опрацювання інформації та доступ до неї, а також встановлювати інші умови щодо інформації.

Інформація може виступати об'єктом власності і об'єктом лише володіння, користування чи розпорядження.

Охороняє права власності на будь-який вид товару, продукції чи послуг – **авторське право**, вимоги до якого визначені в Законі України „Про авторське право та суміжні права”, що прийнятий 1.12.2022 р. (набрав чинності з 1 січня 2023 року) на заміну закону, який діяв ще з 1993 року.

Прийнятий Закон розширив список об'єктів авторського права та визначив специфічні характеристики деяким творам. Так, наприклад, за останні роки відбувся стрімкий розвиток технологій та поширення інформації мережею інтернет. Таким чином гостро постала низка питань щодо захисту авторських прав на літературний твір не тільки у письмовій, а й в електронній формі.

Об'єктами прав інтелектуальної власності – авторського права є:

літературні та художні твори (у т. ч. в електронній формі), комп'ютерні програми, бази даних (які є результатом інтелектуальної діяльності), аудіовізуальні твори, вебсайти, вебсторінки, фонограми, кабельна ретрансляція тощо.

Суб'єктами авторського права є:

автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права.

Авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті.

Не охороняються і не є об'єктами авторського права:

ідеї, концепції, факти, стилі;

повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;

твори народної творчості (фольклор);

офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;

державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;

грошові знаки;

розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники

У багатьох країнах світу існує неабиякий досвід у захисті авторських прав, зокрема:

Франція у 2009 році запровадила Закон „Про три попередження”, який передбачав попередження через е-пошту, далі – за адресою проживання, і в кінцевому результаті відповідальні органи відключали користувача від мережі інтернет.

У Китаї блогери проходять обов’язкову реєстрацію та вказують персональні дані й номер телефону. За рішенням уряду, інтернет-провайдери зобов’язані перевіряти свої мережі та видаляти незаконну інформацію.

В Іспанії 2016 року був прийнятий «Закон про податок на Google», який спрямований на боротьбу з піратством.

У Японії прийнятий закон, відповідно до якого за скачування нелегального контенту з мережі інтернет передбачений штраф або ув’язнення від двох до десяти років. За опублікування контенту, що порушує авторське право також передбачений штраф або позбавлення волі строком до 10 років.

У Бразилії діє закон, який зобов’язує інтернет провайдерів оформляти особисті справи на своїх клієнтів, щоби у разі порушення ними авторських прав не виникало проблем зі встановленням порушників.

У Нідерландах закон дозволяє завантажувати твори з некомерційною метою, проте за завантажування програмного забезпечення передбачене

покарання. Поширювати піратські матеріали заборонено, торренттреки є незаконними і за їх використання передбачений штраф.

Ізраїль, починаючи з 2016 року веде активну боротьбу з піратством на законодавчому рівні. Прийнятий Закон „Про авторське право” попереджає, що порушником авторського права є особа, яка переслідує комерційні інтереси; суд має повноваження вимагати від провайдерів повного або часткового обмеження доступу до джерела контенту, захищеного авторським правом; позивач має право подати клопотання щодо розкриття провайдером даних про порушника. Відбуваються зміни і в кримінальному законодавстві, яке регулює сферу авторського права. Держава робиться усе, щоби не було різниці між захистом прав в середовищі фізичних носіїв та в мережі інтернет.

Швеція, яка ще зовсім недавно була центром інтернет-піратства, сьогодні веде активну кампанію щодо захисту авторських прав. Все розпочалося з 2016 року, коли уряд взявся за піратську партію PirateBayта користувачів сервісу BitTorrent.

Велика Британія 2010 року прийняла Закон „Про цифрову економіку”. Суть цього Закону полягає у тому, що за одне порушення передбачено лише попередження, за наступні порушення – провайдер може обмежити доступ до мережі інтернет. Якщо завантажений контент використовувався з комерційною метою, тоді передбачено штраф. Відповідальність за порушення авторських прав несуть конкретні користувачі, а власники веб-сайтів можуть її уникнути.

У **США** діє система CopyrightAlert: порушникові надсилається попередження (до шести), якщо нічого не змінюється, то накладаються санкції у вигляді виправних робіт, штрафу, зниження швидкості інтернету тощо. У США прийнятий Закон „Про авторське право у цифровому тисячолітті”, який передбачає відповідальність провайдера за порушення прав в мережі інтернет та встановлює порядок дій щодо припинення доступу до незаконного контенту. Постійно проводиться моніторинг діяльності піратських сайтів, результатом якого є їх закриття та охорона об’єктів авторського права.

Канада практикує застосування спеціальних засобів захисту. Наприклад, систему обміну файлами, яка передбачає, що провайдеру надходить повідомлення від автора про те, що до системи було завантажено твір з порушенням авторських прав. Також діють санкції у вигляді штрафів за порушення авторського права.

У **Німеччині** відповідно до законів країни, накладається штраф або ув’язнення отримують не лише особи, які незаконно опублікували контент, а й

рекламні компанії, які розмістили свої оголошення на піратських сайтах. Німецькі провайдери зобов'язані щомісяця передавати персональні дані порушників, а власники об'єкту інтелектуальної власності надсилають листи до порушника з пропозицією заплатити компенсацію і видалити матеріали. Зазвичай, у цій країні справи не доходять до судів, а вирішуються у досудовому порядку.

Захист авторського права у соціальних мережах

Одним з найпоширеніших правопорушень, яке вчиняється щодня користувачами соціальних мереж, є плагіат, що, в свою чергу, є посяганням на авторські права. Не завжди такому посягання передуює злий умисел порушника, оскільки він часом не замислюється над тим, чию картинку або музику додав до себе на сторінку. З метою захисту інтересів правовласників соціальні мережі мають певні правила для користувачів, а також механізми для виявлення і усунення випадків порушення авторських прав.

Instagram

Соціальна мережа *Instagram* використовує алгоритми, які видаляють матеріал, опублікований з порушенням авторських прав; профіль порушника може бути згодом заблокований без права відновлення. *Instagram* не дозволяє друкувати чужі фото. Постинг чужого фотоконтенту можливий у разі отримання дозволу його власника або покликання на авторство останнього з @. В іншому випадку правовласник може розцінити це як крадіжку і подати скаргу, за якою відбудеться відповідне покарання. Це стосується і музики, яку користувачі *Instagram* додають у свої відеоролики. Якщо використана мелодія або пісня має ліцензію з відкритим доступом, тоді можна сміливо публікувати такий відеоролик у себе в профілі. Якщо ж музична композиція захищена авторським правом, будьте готові, що відео, хоча і зняте, відредаговане і змонтоване вами особисто, видалять через наявність у ньому музичного ряду, права на який належать на вам. Також з вами може зв'язатися автор композиції з пред'явленням претензії або ж рахунку за використання його музики.

Facebook (з жовтня 2021 року – Meta)

Для усунення випадків неправомірного використання чужого контенту в *Facebook* існує опція надсилання скарги через онлайн-форму. Поскаржитися на порушення авторського права може лише правовласник або його офіційний представник. *Facebook* рекомендує спочатку безпосередньо звернутися до людини, яка опублікувала контент, з метою мирного врегулювання ситуації, що склалася. Якщо все ж таки не вдалося мирно домовитися, тоді під час надсилання скарги до команди *Facebook*, потрібно буде вказати повну власну

контактну інформацію, опис роботи, захищеної авторським правом, разом з описом опублікованого контенту, що порушує авторські права, і його веб-адресою. Після перевірки претензії *Facebook* може ухвалити рішення про видалення матеріалів. *Facebook* дотримується процедури повідомлення і видалення, наведеної у Законі США про захист авторських прав у цифрову епоху (DMCA). Задоволення скарги не скасовує право користувача, чий контент був видалений, висунути зустрічну претензію, якщо він переконаний, що його матеріали були видалені помилково. Незважаючи на те, що *Facebook* захищає авторські права своїх користувачів від неправомірних посягань, в соціальній мережі одночасно діє так звана „доктрина добропорядного користування”. Так як суворе застосування авторського права у певних випадках може пригнічувати творчі пориви або утримувати людей від створення оригінальних творів, що мало б негативні наслідки для суспільства, за деяких обставин використання захищеного авторським правом контенту без дозволу є допустимим. Типові приклади застосування доктрини – це критика, коментарі, передача новин, викладання та науково-дослідні матеріали. Критерієм застосування виступає переслідування некомерційних освітніх цілей. Дана доктрина діє також і для YouTube-платформи.

YouTube

Захист авторського права на відеохостингу *YouTube* подібний до соціальної мережі *Facebook*, *YouTube* керується DMCA законом США під час перевірки запитів на видалення матеріалів у зв'язку з порушенням авторських прав. За дотримання прав авторів на *YouTube* відповідають Content ID, форма повідомлення про порушення авторських прав і Content Verification Program Application (програма перевірки контенту). Система Content ID дозволяє правовласникам ідентифікувати свій контент на *YouTube* і керувати ним. Згодом всім новим відео, що мають збіг з раніше опублікованим, система Content ID заявляє права на ролик від імені правовласника і застосовує обрані ним політики. Дія даної системи не зупиняє будь-якого автора, який дізнався, що його твір використовується на *YouTube* без відповідного дозволу, повідомити про це через спеціальну форму.

Тенденція щодо авторського права, який захищає контент, опублікований в мережі інтернет, особливо актуальна для країн СНД, користувачі яких, на відміну від європейських, більш схильні до порушення прав авторів, навіть неспівомо. Чималий внесок у захист авторських прав від порушень забезпечують соціальні мережі й інші онлайн-платформи, які мають суворі заборони на плагіат чужого контенту, а також неминуче накладають санкції на тих, хто ігнорує такі правила.

Щоби не порушувати авторські права та інформаційну етику, не застосовувати у своїх наукових роботах плагіат, **необхідно дотримуватися академічної доброчесності.**

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. *Дотримання академічної доброчесності передбачає:*

- **самостійне виконання навчальних завдань**, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- **обов'язкове покликання на джерела інформації** у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- **дотримання норм законодавства про авторське право**;
- **надання достовірної інформації про результати власної навчальної** (наукової, творчої) діяльності.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; формою академічного плагіату є самоплагіат, що полягає у відтворенні без посилання на джерело інформації власних раніше опублікованих текстів;

фабрикація – фальсифікація результатів досліджень, посилань, або будь-яких інших даних, що стосуються освітнього процесу;

обман – надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу;

списування – використання без відповідного дозволу зовнішніх джерел інформації під час оцінювання результатів навчання;

Ознаки та види академічного плагіату:

привласнення чужих результатів або у відтворенні чужих опублікованих текстів без зазначення авторства;

дослівне запозичення текстових фрагментів без оформлення їх як цитат з покликанням на джерело (в окремих випадках некоректним вважають навіть використання одного слова без покликання на джерело, якщо це слово використовують в унікальному значенні, наданому цим джерелом);

використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;

перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без покликання на це джерело;

подання як власних робіт (дисертацій, монографій, навчальних посібників, статей, тез, звітів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, рефератів тощо), виконаних на замовлення іншими особами (справжні автори надали згоду на таке використання).

Ознаки та види самоплагіату:

власний, раніше опублікований науковий результат;

опублікування старого наукового результату як нового;

включення в наукові публікації власні праці;

публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт, як нових наукових робіт;

публікація одних і тих самих наукових результатів, в різних статтях, монографіях, інших наукових працях, як нових результатів, які публікуються уперше;

поєднання старих і нових даних без чіткої їх ідентифікації з відповідними посиланнями на попередні публікації;

публікація частини раніше опублікованих даних без покликання на попередню публікацію;

відсутність покликань на попередню публікацію цих даних та раніше виконаний їх аналіз.

Ознаки та види фабрикації:

вигадані дані чи факти;

використання сфабрикованих даних поруч зі справжніми.

Ознаки та форми списування:

залучення зовнішніх джерел інформації;

активне використання інформації з мережі інтернет;

виконання різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності;

написання чужих варіантів завдань;

отримання допомоги при виконанні тих завдань, які передбачають самостійне виконання.

Ознаки обману:

імітація освітньої та наукової діяльності;

неправдиве співавторство.

Ознаки хабарництва:

неправомірна вигода за отримання позитивної або вищої оцінки під час складання будь-якого виду поточного та підсумкового контролю.

Ознаки необ'єктивного оцінювання:

умисне заниження чи завищення оцінок, надання та/або отримання будь-яких необґрунтованих переваг в освітній, дослідницькій чи трудовій діяльності здобувачам освіти та співробітникам закладу вищої освіти, у тому числі через родинні та інші неформальні зв'язки.

ПЛАГІАТОМ НЕ ВВАЖАЮТЬ: загальновідомі факти, ідіоми, повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації, фольклор, офіційні документи (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо).

Фундаментальні цінності академічної доброчесності

Чесність	Академічні спільноти підтримують пошук істини й знання через інтелектуальну та особисту чесність в процесі навчання, викладання та здійсненні наукових досліджень
Довіра	В академічних спільнотах діє принцип доброчесності та взаємної довіри. Клімат довіри заохочується і підтримується вільними обмінами ідеями та науковими пошуками
Справедливість	Академічні спільноти встановлюють чіткі й прозорі результати, стандарти й практики для підтримання справедливості у стосунках між студентами, викладачами та адміністративним персоналом

Повага	Академічні спільноти цінують інтерактивну, кооперативну та демократичну природу навчання і пізнання. Вони шанують та поважають розмаїття думок та ідей
Відповідальність	Академічні спільноти покладаються на особисту відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності. Підтримують стандарти академічної доброчесності і вживають належних заходів у випадку їхнього недотримання
Сумлінність	Для розбудови й підтримання академічних спільнот доброчесності потрібно більше, ніж просто вірити в фундаментальні цінності. Трансформація цінностей від розмов про них до відповідних дій, їхнє відстоювання в умовах тиску і труднощів потребує рішучості, цілеспрямованості і мужності

Часто основним порушенням академічної доброчесності вважають саме академічний плагіат. В умовах масового списування студентами рефератів, курсових та дипломних робіт з мережі інтернет, плагіат став наймасштабнішою хворобою академічної спільноти.

Зарубіжний досвід показує, що прояви академічної нечесності почали набувати іншого трактування, так званого ПФФ: плагіат + фальсифікація + фабрикація. А сучасність такого стану – contract cheating – написання студентських робіт сторонніми особами чи комерційними компаніями на замовлення.

Міжнародна практика боротьби з плагіатом

Німеччина. У цій країні одне з найбільш ригористичних (надсуворе щодо дотримання етичних норм) розумінь академічної доброчесності. Тут відсутня перевірка випускних робіт на плагіат, випускові роботи на стадії захисту майже не перевіряються на наявність текстових запозичень.

Словаччина. З 2009 р. дипломні роботи у цій країні перевіряють на наявність плагіату та зберігають в цифровому сховищі (державна система), а з 2010 р. Міністерство освіти, науки, досліджень і спорту Словацької Республіки зобов'язало всі заклади вищої освіти (ЗВО) використовувати цифрове сховище та перевіряти академічні тексти на наявність плагіату.

Великобританія. Останніми роками академічна доброчесність стала все більшою проблемою для Великобританії. Науковці все більше визнають, що плагіат є складною проблемою, яка охоплює широкий спектр академічної діяльності. З одного боку – погана академічна практика, де плагіат є

ненавмисним; з іншого – навмисні спроби обману та шахрайства. Наприклад, придбання навчальних текстів (есе, рефератів, дипломних робіт) через організації, які за певну плату пишуть такі тексти на замовлення і гарантують, що ці тексти не будуть виявлені стандартним антиплагіатним програмним забезпеченням. Провідну роль у формуванні ефективних політик академічної доброчесності в університетах Сполученого Королівства відіграє Агенція із забезпечення якості вищої освіти (The Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA), незалежний орган, який контролює кваліфікаційні стандарти вищої освіти. Більшість англійських університетів використовує для перевірки текстів на наявність текстових запозичень одну з кращих та найбільших систем – Turnitin.

Румунія. У цій країні досі відсутнє регулювання стосовно бакалаврських та магістерських робіт на національному рівні, відповідальність повністю покладена на ЗВО. Більшість ЗВО користується антиплагіатною інтернет-системою *sistemantiplagiat.ro* (румунський бренд *Plagiat.pl*).

Польща. Від 1 жовтня 2014 р. у країні запроваджена обов'язкова перевірка всіх дипломних робіт на наявність плагіату. Створено польське загальнонаціональне сховище дипломних робіт, яке містить всі дипломні роботи, захищені після 30 вересня 2009 р. Тексти робіт перевірені антиплагіатними програмними засобами, затверджених міністерством освіти.

Китай. Боротьба з плагіатом відбувається лише на інституційному рівні. Запроваджена окремими закладами вищої освіти Китаю американська формула боротьби з плагіатом не була визнана більшістю університетів країни. Тим не менше, Міністерство освіти вимагає заклади вищої освіти перевіряти на плагіат магістерські та дисертаційні роботи.

США. Академічна доброчесність розглядається у США не як морально-етичне, а як організаційне питання, що відповідає прагматичному американському ставленню до проблем та шляхів їх вирішення. Заклади вищої освіти активно сприяють студентам у чесному та відповідальному навчанні, розглядають студента не як порушника, а як здобувача освіти, тому всебічно допомагають йому у засвоєнні принципів та методів навчання (навчити вчитися). Університет приймає на себе відповідальність за виконання цього завдання. Відповідь на питання, чому студенти списують, вдаються до плагіату, обману і шахрайства, шукають не у недостатньому рівні моральності студентів, а у сфері організації навчального процесу: брак часу, досвіду, інформації, необхідної для виконання завдання, недостатньо чіткі викладацькі інструкції, нерозуміння студентом завдання, страх, відсутність віри у власні сили, неможливість звернутися по допомогу тощо. Університети працюють над

усуненням цих причин та умов академічної недоброчесності і охоче діляться своїм досвідом та напрацюваннями щодо реалізації цього завдання.

Рекомендації МОН України щодо впровадження забезпечення академічної доброчесності у ЗВО. Академічна чесність у виконанні наукових досліджень

2018 року МОН України за підтримки Посольства США розробило Рекомендації з академічної доброчесності у закладах вищої освіти (ЗВО) на основі міжнародного досвіду. Ці рекомендації разом із розширеним Глосарієм термінів і понять з академічної доброчесності було розіслано у всі ЗВО України.

Рекомендації окреслили основні вимоги до академічної доброчесності:

студенти повинні набути компетентностей академічної доброчесності та навичок академічного письма;

викладацький колектив має дотримуватися принципів академічної доброчесності.

26 серпня 2021 року Кабінет міністрів України схвалив Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації у разі **виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності**. У разі скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації відповідний документ про вищу освіту та документи про вищу освіту, видані на його основі, будуть недійсними.

Список використаних джерел:

1. Більше 35 тис. «піратів» було притягнуто до відповідальності. – URL: <https://sudum.net/news/5ba4a9ef403ac31f5449aba2>
2. В Іспанії знизився рівень відвідувань піратських сайтів. – URL: <https://apo.kiev.ua/v-ispaniyi-znyzyvsya-riven-vidviduvan-piratskyh-sajtiv/>
3. Ніколаєв Є. Рецензія на новий посібник з академдоброчесності. – URL: <https://www.skeptic.in.ua/omelchuk-review/?fbclid=IwAR0VHDANVQ-3tFa9pvXLfaujHBaQykOD-sVNUK7dwmnX1xd8p7WwcVHsao>
4. Павленко Х. Захист авторського права в соціальних мережах / Христина Павленко, Олена Яремчук. – URL: <https://femida.ua/advice/zahyst-avtorskogo-prava-na-prostorah-sotsialnyh-merezh/>
5. Петренко Г. Безсмертні корсари інтернет-морів: як борються з інтернетпіратством у світі та що варто зробити в Україні. – URL: <https://ms.detector.media/zakonodavstvo/post/15855/2016-01-27-bezsmertni-korsariinternet-moriv-yak-boryutsya-z-internet-piratstvom-u-sviti-ta-shcho-varto-zrobiti-vukraini/>